

מכתבים טקטיים:

ה שי מו ש בז מן

אלא גם מבחינת כושרו של מפקד להבחין ברגע החולף, ולנצל — שאף הוא בגדר ניצול-הזמן הנכון, אם כי לא מהבחינה ה"כמותית". אל-לנו להתעלם מזה שהשגרה — מכאן, והרצון לשלמות ויסודיות מכסימליות — מכאן, יוצרים בצירופם תמונה מסוֹ-לפת של מציאות צבאית ומציאות-מלחמה; תמונה של איזה "תהליך", הדומה כביכול לתהליכי טבע — למשל, המעבר מגיאות אל שפל, ולהיפך; או תהליך-התפתחות סתמי, שאינו קשור ברגעי-הכרעה קרי-טיים. אך אין בלחימה תהליך כזה, ואף לא תהליך דומה. עצם המלים "תהליך" ו"מהלך-התפתחות" מצו-יות בלשון-הצבאית בשימוש מושאל בלבד.

תפיסתנו את החיוניות של "שימוש-בזמן" לא תהיה שלמה אם לא נראה את ההכרח להכשיר את המפקדים שיוכלו להבחין ב"נקודות-המפנה", או ב"הרגע-החולף" שבהתמודדות, ולנצלם — כתנאי לכך שידעו לנצל את היתרון שהללו מעניקים להשגת ההצלחה. מכאן, שסוגית השימוש-בזמן כוללת שתי משמעויות, רחבות-ביותר, אשר "לוחם" נגע רק באחת מהן. וחשבתי לנכון לעמוד על זאת.

במאמרו על "הממד הרביעי", נגע "לוחם" * בשאלת השימוש בזמן מבחינת מה שנעשה במשך זמן נתון. לדעתי, אם גם לא החטיא "לוחם" את הנושא כולו, הרי לא נגע אלא בחלק ממנו בלבד. הוא עמד על ההכרח לנצל את הזמן כדי להביא את

היחידה אל שיא היעילות והאפקטיביות, בתנאים בהם פותחים-והולכים משקי-הזמן העומדים לרשות המפקד הן לצורך אימונה של יחידתו והן להפעלתה. אך הוא לא ציין שאין כלל משתמע מזה כי אמנם יחול מועד הפעלת היחידה דוקא לאחר תום תקופת הכנתה, (או שיש ב" כלל מקום במציאות להנחה (זו), כי הרי אסור לצאת מהנחה כזאת — כי לעתים קרובות תופעל יחידה עוד לפני תום תקופת-האימון. חשוב הוא לכן שנראה את ענין השימוש בזמן לא רק מבחינת אותו "ממד-רביעי" של "לוחם" —

מנשק הפרט - אל החוליה כצות-נשק

יחד עם זה, עבר הדגש מהחייל הבודד אל החוליה, כי בדרך כלל, אין עוד כלי-נשק אחד עונה על כל המצבים. להיפך, נמצא, שצוות של כלי-נשק — הוא הנותן את התשובה הטובה ביותר. למשל: התת-מקלע עם ה"בווקה"; התת-מקלע עם הרימון; התת-מקלע עם הלהבירור. וחוליות כאלו מסתייעות על-ידי חוליות מקלע, קל או כבד. כושר-העמידה שלהן, כושר-העצירה שלהן, כושר-הפגיעה שלהן — הול-כים-וגדלים עקב זאת. רק הצלף נשאר עוד בבחינת אותו רובאי-בודד שיוכל, במקרים מיוחדים, לגרום נזק רציני לאויב.

על הנשק האישי — הרובה והכידון — עבר תה-ליך-התפתחות ממושך. מכלי-נשק "אוניברסלי", ה-מתאים לכל מצב, הפך הרובה, כתוצאה ממגמת-ההת-פתחות בשדה-הקרב, לכך שאין הוא משמש עוד מע-נה לכל מצב ומצב — ועדים לכך מצבים כגון הס-תערות, לחימה נגד רכב-משורין, לחימה נגד מצדים ומגננים. קצב-אש וכושר-החדירה של קליעיו אינם מספיקים לתכליות אלו. ואף בהגנה אין ביכולתו לשבור בעוד-מועד הסתערות; בקרב "פנים-אל-פנים" — מוגבלת יעילותו. לעומתו — התפתחו תת-המקלע, המקלע, ה"בווקה" וכמובן הרובה-האבטומטי.

(*) ראה חוברת צ"ג — המער.

התפתחות כלי-הנשק, על תכונותיהם, יתרונותיהם ומגבלותיהם הביאה איפוא אתה, כאמור, את הצורך לבצע, במצבים שונים, איגודים מתאימים להם — ומהפרט עבר הדגש אל החוליה בת 2—3 אנשים הפועלים כצוות, בדומה לכל צוות אחר. השוני בינה לבין יחידת-המשנה הזעירה ביותר של חיל-הרגלים ב"תקופות הקודמות הוא בזה שכאן כלי-הנשק השונים של החיילים-הפרטים משלימים זה את זה — ויוצרים את עצמת-האש המגוננת של החוליה.

התפתחות האש (ארטילריה, מרגמות) — היא שהביאה לפיתוח המגננגונים — חפרות, מצדים, מגנים מסוגים שונים, הביאה לטיפוח ההסוואה והפיזור, והולידה את הטנק. אנו מוצאים איפוא כי הטנק פגיע לנשק נגד-טנקי (או תותח טנקי אחר), והתותח הנגד-טנקי פגיע למקלעו של הטנק.

אם נסתכל בטיפוסי הנשק של החוליה-הרגלית (השם "חוליה רובאית" כבר אינו הולם אותה, למעשה), נראה שתכונתם העיקרית היא הטוח הקצר. הדגש עובר עתה על-כך מאימון הרגלי-הבודד אל אימון החוליה בשימוש בכלי-נשקה, ובניצול פגיע הקרקע והלילה כדי להתקרב לטוח-יעיל מן האויב, ואל תרגולה לקרב-התקלות — כדי שתוכל לפעול עד להסתערות ברנחים, המקנים את הבטחון, מהחור ליות האחרות, לתאם אתן פעולה מיד עם התחלת ההסתערות ולבצע את ההתחפרות עם התחלת ההתארגנות-מחדש.

בדרך כלל, אם נבחון, אחד אחר השני, את התת-מקלע, הבוקה, המקלע-הקל, הלהביור — נראה ש-

התכונה ההתקפית היא הבולטת בכולם. החוליה-הרגלית, בהרכביה השונים, הופכת לחוליה התקפית: ותכונתה זאת תגדל ככל שיגדל כושרם של אנשיה לפעול במהירות וכושרם לנצל פני-קרקע ומחסה כדי להפיק את מקסימום-היתרון בקרב-האש.

על אף היות החוליה זעירה כל-כך ניתן להשתמש בה כב"כלי-נשק" שיהיה בעל אפקט פסיכולוגי לא-מבוטל. "נשק" כזה יכול בנקל להסתגל לעורף האויב, ובתיאום עם כוח מסתער — לפתוח באש ולהקים רעש בעורף האויב, כדי להחזיר בו את ההרגשה שמכותר הנו ושהתנגדותו חסרת-טעם. מעשה כגון זה — לא זו בלבד שמתגלם בו שיא-כושרה של חוליה, אלא שבעצם יש בו אף משום שיא כושרו של לוחם-בודד; ואולי זהו אף ה"בחן", בהא-הידי-עה, הנותן תוכן-של-משמל לדיבורים הרבים על ער-כו של לוחם-בודד.

מכאן, שמבנה הכיתה-הרגלית הטוב ביותר, וזה המנצל בשלמות-יותר את תכונות כלי-נשקה ואת אפשרויות-הלחימה הפתוחות בפני חוליות, הוא אותו מבנה המושתת על 3 חוליות בכיתה, שהן 3 "צוותי-קרב", שכוחם בדרך כלל קבוע, אולם הוא ניתן בנקל לשינוי בהתאם לצרכי הלחימה של הכיתה. ולא זו בלבד, אלא שמבנה זה אף מקל על השליטה, מחד-גיסא, ועל הפיזור, מאידך-גיסא, לפיו פוחת מספרם של האנשים אשר יימצאו חשופים למכת-האש הרא-שונה; וכן מנצל הוא את הגורם הפסיכולוגי, המקנה לאנשיו של צוות הרגשת-ביטחון העולה על זו של בודדים.

ע ל ת י א ו ר י ה ו מ ע ש ה

לעמוד על מקומם של התיאוריה והעקרונות בהוראה הצבאית, חשוב כאן להבדיל בין העקרון הראשון — שהוא בחירת המטרה וה"דבקות" בה — לבין היתר, אשר נובעים ממנו. לא אכנס לויכוח על מספרם של העקרונות, ואף לא על כך האם נכון לקרוא לכל יתר העקרונות שיטות — כי לא לזה כונתי כאן. ברצוני לעמוד על מקומם בלחימה — ואולי, כמסקנה מכך אף לבסות ולהציע מה צריך להיות הדגש אשר יש לשים בהוראתם עתה, משחדלו להתקיים תנאי המחותרת. בידוע הוא, כי מיוחסת לנפוליון האמרה-הקולעת: — שהתיאוריה של מלחמה דבר פשוט הנו; אלא שהכל תלוי בביצוע.

כדי לעמוד על מקומם של הג"ל, נראה לי כי

זכורים היטב הימים כאשר שמענו סיכום של מבצע האומר: — "לא הצלחנו במארב, אבל השגנו הפתעה"; ושנים מספר אחרי כן שמענו על גישה הדרכתית אשר מצאה צורך לציין את "ביטויי עקרונות המלחמה" בהתקפה, בהגנה ובנסיגה. שני אלה הנם תוצאה של אותה התרבויות-יתר בתיאוריה של לחימה שציינה את תקופת המחותרת, אשר תנאיה מנעו את האפשרות לעסוק במעשה. אך עקב נסיון ממושך זה נתגבשה גישה זאת אל התיאוריה, והיא הוסיפה להתקיים גם לאחר שהשתנו פני הדברים, ונפתח שטח נרחב ל"מעשה". אכן, קשה להנתק מהקנאים.

אין כונת דברים אלה למתוח ביקורת לשמה אלא

...הרינו מחוים את דעתנו עליו"

אל הביצוע, בהתאם לאותם ציונים. לפי קו-מחשבה זה — באם נביאהו לידי גילוי הקיצוני — הרי אדם העובר בגשר ורואה איש טובע בנהר, יצטט תחילה לעצמו חוק-מוסרי הגוגע בעגין, ורק אח"כ יקפוץ למים כדי להציל את הטובע; או שנצטרך לתאר לעצמנו מתאגרף, למשל, מצטט לעצמו במהי-רות על-אנושית את חוקי-הבוכס לפני כל מכה שהוא מנחית.

נראה לי שהסבר מלאכותי זה אינו מיצג כלל את האמת. העובר על הגשר, והמתאגרף — וכן החייל — חושבים על כך כיצד לבצע, ואינם עורכים כלל אותה שעה במוחותיהם כל ציונים בעסקי התיאוריה, ה-חוקים והעקרונות. אם נשאל מתאגרף, על אלו חו-קים ועקרונות חשב לפני ה"גוקאוט" שבו הכריע את הנצחון לטובתו — לא ידע לענות לנו; כי עצם הצגת השאלה תהיה נובעת לא ממציאיות כי אם מהנחה מסולפת.

כי לו כך היה המצב, הרי השיעור הראשון שצריך לתת לטירון מוקדש היה אזי לעקרונות המלחמה — ולא לפרטי-הפרטים של ה"כיצד", כגון סידור מיטה, עמידה בתור לאוכל, ניקוי כלי-נשק ועוד הרבה שיעורים שהם למעשה שייכים למסכת "משטר ונוהג".

ידוע לכל, כי מי שקרא בקלאוביץ ומסכים להנ-חותיו של זה — אינו הופך עדיין על-ידי כך למצביא

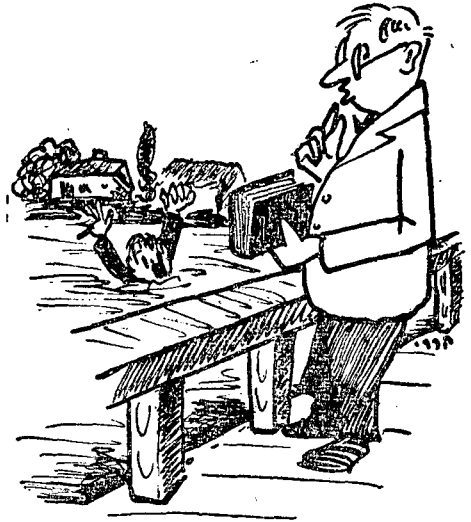
ניטיב לעשות אם ננסה לראותם על רקע חיי היום-יום. כאשר כותב מפקד חזות-דעת על מפקד הנמוך ממנו, או כאשר מתוך לימוד ההיסטוריה הצבאית מתרשמים אנו ממצביא מסוים, הרינו מחוים את דעתנו עליו בהגדרות כגון: — "מגלה תבונה רבה" "פיקח" "בלתי-זהיר" "מוכשר" "נועז" "שולט באנ-שיו" וכדומה; אולם אין אנו אומרים: — "יודע את עקרונות המלחמה. הערכות אלה באות לציין שאנחנו אמנם צרים לעקרונות המלחמה; אולם כל כנותנו אינה אלא לציין את כושרו; או אי-כושרו, להלחם — ולא את מידת ה"ידיעה" שלו בתיאוריה.

אנחנו משתמשים במלים כגון "יעילות" "אפק-טיביות" "מפקד מוצלח" — כי אנו מודדים אותו בהתאם למדדי-מעש המקובלים עלינו; ואנו מודדים אותו לפי מידת התבונה שהוא מגלה בישומם. אין אנו משתמשים בביטויים כאלה לתיאורו, למשל, של שיעור הפועל בדייקנות. אלה הן תכונות, או ביטויי-הערכה, אשר אנחנו מיחסים רק לאדם האחראי למע-שיו — כאשר אותו אדם לא רק נמצא הולם את הסטנדרטים וה"מדדים" אשר קבענו, אלא אף מגלה תכונה אופיינית משלו, שעה שהוא פועל בהתאם לאותם ערכים וה"מדדים" המקובלים עלינו כתוצאה מלקח-נסיגונו שנתגבש.

ככל שנוהגים להכליל את "ביטויי העקרונות" בניתוח שלבי-הפעולה, הרי למעשה עיקר הדגש כאן איננו בלימוד אמת-מופשטת, הגלומה בעקרונות. הדגש הנו ב"שיעור-ולקח ללימוד" — כלומר, בהג-דלת כושרו של איש-הצבא. והסיבה שאומדים ומוד-דים כאן את התגלותן של אותן אמתות-מופשטות היא לא בכך שהנן מטרה-לעצמן, כביכול — אלא בכך, שרואים בתהליך אומדן-ומדידה זה אמצעי לפתח בפרט את הכושר לחפש בעצמו אחרי אמתות-עקרו-נות אלה, ל"ארגן" את השימוש בהם למצבים שונים, ולנצלם כראוי; כושר זה — לגלותם, לקלטם ולהש-תמש בהם — אותו רוצים שישגל לעצמו איש-הצבא, אותו רוצים להחדיר בו.

בענין היחס שבין תיאוריה ומעשה יש חושבים — ואין חלקי עמהם — כי ישנם למעשה שני שלבים. השלב-הראשון — שלב של מחשבה על העקרונות (כונתי, לכל העקרונות, פרט לראשון) ולאחריו בא השלב השני — של יישום העקרונות והתיאוריה, כלומר הביצוע בהתאם לחוקים, עקרונות וכו'. כל-מר, תחילה כאילו מצטט האיש את הכללים והעיק-רים (חרש, בקול רם או בכתב) — ואח"כ ניגש הוא

אשר לא עברה על שום חוק, אלא מציינים אנו את זו אשר גילתה תבונה — בגבולות החוקים — שנתנה לה את היכולת לנצח. יש להבדיל בין ה"כיצד" שהוא הרגל (כגון רכיסת כפתורים) וה"כיצד" שהוא הכושר לפעולה ונוהג נבונים; למשל, המטפס על הר תלול, ובכל צעד שהוא צועד הריהו מפתח את כושר הבי-צוע שלו — אנו אומרים עליו שהוא מגלה העוה, תבונה, זהירות וכו', ולא שהוא מגלה את ידיעתו בעקרונות הטיפוס על הר תלול.

...ורק אח"כ יפוז למים כדי להציל את הטובע

יחד עם זה, לימוד העקרונות קובע-לעצמו מקום מיוחד ויחיד-במינו בהדרכת איש-הצבא ובאימונו; אולם לא כ"מטרה-לעצמה", ואף לא כ"תחליף" לכו-שר-הביצוע, אלא רק במידה שאמנם מגדיל הוא את כושרו של הלז לבצע, עולה חדש, אף כששולט הוא היטב בדקדוק, לא ידבר עברית כאותו נער אשר גדל על ברכי השפה, ואפילו ידיעת אותו נער בדקדוק אינה מספקת. ואולי נוכל להרחיק עוד יותר בשימוש זה בדוגמת הדקדוק. מבוגר, שגדל על ברכי העברית — אינו זקוק, בעצם, לדקדוק כדי שיוכל לדבר בה, ולא יהיה זה כלל נכון לומר, שלפני שהוא מוציא משפט המביע את מחשבתו חושב הוא על כללי הדק-דוק; אולם כאשר ישמע שגיאה בעברית בדיבורו של אחר — ירגיש מיד שהדבר צורם את אוזנו. כלומר, כאשר מישוה נכשל בנוכחותו בשגיאה בולטת, פשע בחוקי הדקדוק — כאילו התריע דבר-מה במוחו על השגיאה. יקשה לומר כי ברגע זה הוא ממש חשב על אותו חוק דקדוקי; אבל כאשר הושמעה השגיאה — נזכר הוא בנוהג הנכון שבהתאם לאותו חוק. דבר דומה קורה גם בענין העקרונות (פרט, כאמור, לעק-רון ראשון); רק כאשר נכשלה פעולה מסוימת — נוהגים אנו לציין כי פשעו כאן בעקרון זה או אחר. בפעולה מוצלחת אין אנו אומרים, כרגיל, שהשתמ-שו כאן בכל העקרונות ונהגו לפיהם — אלא מציינים לשבח את המפקד ואת יחידתו. אנתנו מנתחים פעולה לא כדי להוכיח את אמתות העקרונות אלא על מנת לעמוד על כושרו של המפקד ועל מידת מומחיותו ע"י שאנו בוחנים אותו לאור בחנים מוסכמים בלבד; והדבר שאנו רוצים אז ללמדו כאן איננו נוגע לאמתות העקרונות אלא לכך, כיצד להמנע משגיאות ולהג-דיל את כושר עצמנו.

דוגמה דומה אפשר להביא מענינו של הצלף. לא תוכל להיות לצלף ע"י שתרכוש את ידיעת חוקי הקליעה. הצלף הבדני למשל, אינו יודע אותם כלל — אולם בכל זאת, באם יעמוד בבוחן המעשי, נציין בצלף הטוב, כלומר: — החוקים והעקרונות חשו-

מיד. להיפך: — ישנה טענה בדוקת-נסיון, שאת קלאוובין אפשר להבין רק לאחר נסיון רב — אם כי גם לפני הקריאה בו ודאי שמספיקים לנהוג-למעשה לפי הרבה מתורתו.

את "ידיעת הכיצד" אי-אפשר להעמיד על קבלת-העקרונות-הכלליים בלבד, ואי-אפשר להפיקה במי-שרין מידיעת אלה. כי לו כך היה הדבר, הרי לא היה לנו כל יסוד לפסול אותה תכנית אשר מצטטת תחילה את העקרונות — ובהמשך, כמסקנה מהנ"ל, מפרטת תכנית-ביצוע. למעשה, אנו מקבלים או פוס-לים תכנית לא לפי שקילת העקרונות, אלא בהתאם לכך האם מאפשרת היא במציאות, במאמץ מינימלי, להשיג את המטרה. נראה לי שאין כאן שתי פעולות, או אפילו שני שלבים של פעולה אחת, אלא למעשה פעולה אחת, אשר בה אי-אפשר לציין את התיאוריה כמוקדם ואת המעשה כתוצאה הנובעת ממנה — אלא שניהם מהולים כאן בפעולה האחת, שיקשה אולי לציין אפילו את תהליכה-הפנימי, במהלך התבצער-תה, ראשי-הפרקים של הערכת-מצב באים רק להד-כיר, פן ישכח גורם מן הגורמים; אך אין הם כוללים את פירוט העקרונות — פרט למטרה, אכן, אם נת-בונן כלפיה-העבר, באימון אשר נתנו במשך תקופת שנים, נראה שלמידנו את ה"כיצד", בהדרגה — מן הקל אל הכבד — בצירוף השלמה תיאורטית קצרה, לפי כל שלב-התפתחות, ובהתאם לכושר-הביצוע שלנו.

אין אנו מציינים לשבח קבוצה במשחקי-כדור על

...איש המעשה ואיש התיאוריה

החיל. דומה הדבר ליחס שבין ידיעת מקצוע לבין ידיעות המונחים בהם משתמשים במקצוע מסוים. "לימוד המונחים" אינו הופך את הלומד לבעל-מקצוע. מצד שני, אי-אפשר לדעת את המקצוע מבלי דעת את המונחים הקשורים במקצוע. אלה הם שני תהליכי-לימוד ששניהם נחוצים באותו תהליך אחד של קליטת המקצוע.

חשוב הוא שיהיה ברור כי אין לימוד ה"כיצד" דומה ללימוד התיאוריה. אלה הנם תהליכים שונים. את ידיעת התיאוריה אפשר להפיק משמיעת הרצאה ומקריאה; ואילו את ה"כיצד", את סיגול אופן ביצוע של פעולות וסדרן, את רכישת ה"טכניקה", את אורח יישומם של אלה לכל מצב ומצב — כל זאת לא ניתן להחדיר אלא ע"י תרגול ואימון. אכן, קשה ללמד אותם — אפשר רק ללמוד אותם; ובעיקר אמורים דברים אלה באימון, אשר כדי שאמנם יעשה ממש להשגת מטרתו — זקוק הוא ל"אמנות" המדריך, אשר תקבע בכל פעם להניח משימות כאלו אשר טרם ביצע אותן, אבל אשר בכוחו לבצען. ואילו התיאוריה — כוחה-אתה לשפוך קרן-אור על עובדות, לעזור בהבנת משמעותן — אולם לעולם לא תבוא כתחליף להן, כי אין עובדות אלא תוצאות של מעשה.

"גדעון"

ביום במידה שמסייעים הם לכושר הביצוע. מקומם של העקרונות והחוקים באימון הצבאי הוא, על-כן, אינדיבידואלי בעיקרו ולובשים הם צורות שונות ומשתנות לגבי כל פרט ופרט: — כהסברה מקדימה, וכבקורת על ביצוע — ולרוב, על ביצוע-שנכשל. נראה לי, כי השפעתה של התיאוריה איננה כ"כ בגדר השפעה מפעילה כאשר בבחינת השפעה מתרעת; כלומר, במחשבה אין אני אומר לעצמי "כך תפסיד את ההפתעה". במלים אחרות — התיאוריה, העקרונות והחוקים הם המשמעת המחשבתית, אשר כל עוד איני פוגע בהם בצורת הביצוע "אין הם מתריעים". על כן, לתיאוריה — שצמחה מתוך נסיון, או שהיא תוצאה ריאלית של מציאות — יש שלושה תפקידים: לעזר, להתריע ולעודד. אך ההחלטה היא בידי המעשה — והעושה; ועליו גם האחריות. הן במקרה של הצלחה והן במקרה של כשלון. אין מפקד נמצא אשם בכשלון, או ראוי לשבת על הצלחה, בגלל התיאוריה שלו — אלא אך ורק בשל המעשה, שעשה או שלא עשה.

אם כן, התיאוריה היא משמעת מחשבתית — וערכה נודע לה רק במידה שהיא משכללת את ה"כיצד", כדי לסייע בהשגת מטרה מעשית-ביותר. כאשר היא קיימת "לשמה", או באה במקום המעשה (או אפילו מקצתו), או כשהיא משמשת מפלט לכל חסר-נסיון — הריהי תשתייך או לתחום הפלפול, זה של ה"אגודל" הנודע ושל ה"אילו"...

ברור מכאן החיץ המפריד את איש-המעשה הימוכשר — והמבקר — מהתיאורטיקן-גרירדא. הלחימה נמדדת רק בתוצאותיה — ולא לפי טיב התיאוריה שלה. מכוחו של ניתוח תיאורטי עוד טרם נכנע שום אויב שבעולם בפני יריבו.

הדברים שנאמרו כאן לא באו למעט את ערכם של התיאוריה והעקרונות — אלא רק לקבוע את מקומם בתהליך-ההכשרה הצבאי. מצביאות טובה זקוקה לתיאוריה. אבל אי אפשר לאמר שמצביאות טובה — משמעה ידיעה תיאורטית טובה; ואין זו אפילו תכונה "מובנת-מאליה" של מצביאות בכל מקרה ומקרה. הנסיון בלבד — הוא המכשיר את